



Vocea Civică

Volumul 4, Nr.3 (18)

Mai-Iunie 1998

"În procesul de reformă economică și politică, principalele ingrediente ale succesului sunt inteligența, expertiza, voința neclintită și răbdarea."

Interviuri cu:

◆
John Todd Stewart.
Ambasadorul
SUA în Moldova

◆
Dumitru Diacov,
Președintele
Parlamentului

◆
Ion Ciubuc,
Prim-ministru

◆
Valeriu Matei,
Vicepreședinte al
Parlamentului

◆
Vladimir Voronin,
Prim-secretar, CC al
Partidului Comunistilor
din Republica Moldova

Buletin informativ



Moldova

Dorin Tudoran: *Excelență, după trei ani petrecuți în Moldova ca șef de misiune, în luna iulie veți părăsi Chișinăul. Care considerați că au fost schimbările majore petrecute în Republica Moldova în acești ultimi trei ani?*

John Todd Stewart: Cea mai importantă schimbare pe care am văzut-o a fost creșterea sentimentului de încredere în forțele proprii printre cetățenii Moldovei - sentimentul că ei, atât colectiv cât și individual, sunt capabili să supraviețuiască și în cele din urmă să prospere într-o societate unde se respectă valorile democrației și pieței libere, o societate deschisă către restul lumii. Încrederea în forțele proprii se manifestă fizic în construcțiile ce pot fi văzute atât în Chișinău, cât și la țară. Pe plan politic ea s-a manifestat în ultimele alegeri parlamentare când alegătorii au avut de descifrat un buletin de vot incredibil de complicat și au optat, prin o majoritate de două treimi, pentru partidele ce au promis să accelereze reformele politice și economice.

DT: *Asistența americană oferită Republicii Moldova în timpul mandatului dvs. este considerată, de mulți, una substanțială. V-am ruga să indicați domeniile în care credeți că asistența americană a avut impactul cel mai însemnat.*

JS: Consider că aducem o contribuție semnificativă prin programele americane de asistență, dar este încă prea devreme să considerăm vreunul din aceste eforturi drept un succes. De exemplu, programul de privatizare în masă s-a terminat odată cu convertirea bonurilor patrimoniale în acțiuni ale întreprinderilor. Succesul acestui program se va adevăra însă doar atunci când acele întreprinderi vor putea să aducă deținătorilor acțiunilor lor profituri importante. Proiectul "Pământ", cea mai ambițioasă inițiativă a USAID, se mișcă rapid înainte, dar succesul lui va fi real doar atunci când pământul va fi privatizat în întregime, când proprietarii ce-și cultivă pământul vor putea să câștige venituri bune de pe urma muncii lor, iar alți proprietari vor avea posibilitatea să arendeze ori să-și vândă loturile la prețuri echitabile. Cu sprijinul



nostru a fost elaborată o bună legislație fiscală, dar programul va avea succes doar atunci când contribuabilii vor respecta noua legislație.



DT: *Există și domenii în care, deși vizibilă, asistența americană nu a condus la atingerea unor rezultate nesatisfăcătoare? Care ar fi motivele?*

JS: În procesul de reformă economică și politică, principalele ingrediente ale succesului sunt inteligența, expertiza, voința neclintită și răbdarea. Cât privește primele două, ele există cu prisosință în Moldova, dar atunci când un program nu reușește să producă rezultate imediate se aud prea des remarci descurajante. Împrejurările diferă de la caz la caz, așa încât pot sugera doar ca atât funcționarii de stat, cât și cetățenii simpli să identifice cauzele unei anumite tergiversări și să încerce să le îndepărteze. Câteodată, pe lângă

voință neclintită și răbdare, este necesar și un dram de curaj.

DT: *După ce în 1993 a întocmit o estimare a situației din această țară, în ianuarie 1994 IFES a deschis un birou la Chișinău cu finanțare USAID. Programul nostru a inclus asigurarea de asistență în domenii diverse ca alegerile, educație civică, întărirea sectorului neguvernamental, reforma administrației locale, dezvoltarea mijloacelor independente de informare în masă etc. Care ar fi după dvs. realizările majore ale proiectului nostru și care ar trebui să fie obiectivele cheie ale unei viitoare prezențe IFES în Republica Moldova?*

JS: Adoptarea noului Cod Electoral, alcătuit cu sprijinul considerabil al IFES, a fost cu certitudine una din realizările majore ale Parlamentului trecut. Codul oferă Guvernului Moldovei posibilitatea de a dezvolta și folosi expertiza și mecanismele necesare organizării și desfășurării alegerilor viitoare în concordanță cu standardele internaționale, fără asistență străină. Un alt pas de o importanță crucială va fi dezvoltarea guvernării locale și regionale în urma adoptării de către Parlament a unii legi organice care să reglementeze acest domeniu. După mine, cetățenilor Moldovei trebuie să li se ofere sprijinul necesar creării unor administrații regionale și locale capabile să le satisfacă cerințele și doleanțele.

DT: *Unul din privilegiile de care m-am bucurat, alături de mulți contractori americani prezenți în*

Republica Moldova, este acela de a ști că atât Excelența voastră, cât și dna. Stewart sunteți foarte preocupați de bunăstarea cetățenilor acestei țări. Există un mesaj anume pe care ați dori să-l transmiteți moldovenilor prin intermediul buletinului nostru informativ?

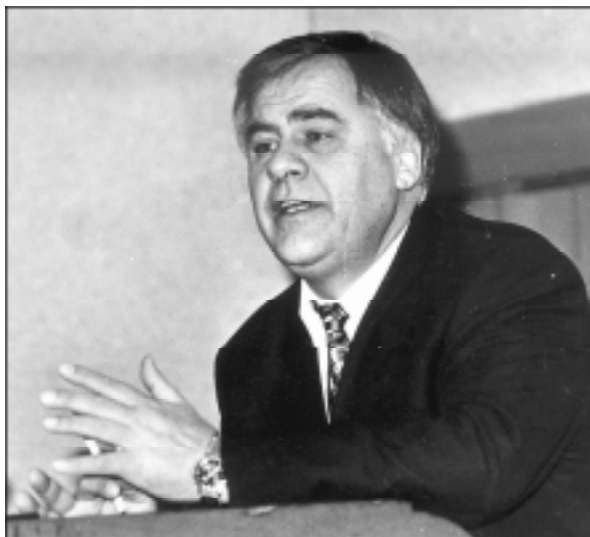
JS: Se întâmplă uneori să fiu întrebat de ce Statele Unite desfășoară în Moldova un program de asistență atât de mare (cel de al doilea ca mărime în spațiul țărilor CSI în raport cu populația) în lipsa unor interese strategice majore, resurse energetice importante sau a vreunei comunități moldo-americane mari în Statele Unite. Un motiv ar fi faptul că Moldova a reușit până în prezent să se folosească excepțional de bine de asistența acordată, iar altul, și mai important, este că americanii, deopotrivă atât cei ce lucrează aici, cât și cei ce se află doar în vizită, consideră că cetățenii Moldovei sunt niște oameni extraordinari, minunați. Soția mea Georgia și eu știm că acest aspect al caracterului național nu se va schimba, așa încât singurul meu sfat ar fi ceea ce am menționat anterior: voință neclintită, răbdare și, uneori, un dram de curaj.

DT: *În sfârșit, vă rog să-mi permiteți să vă mulțumesc pentru sprijinul permanent, îndrumarea atentă și încrederea nezdruclinată pe care le-ați arătat biroului nostru din Chișinău. Vă dorim dvs. și dnei. Stewart mult noroc pentru anii ce vin, oriunde vă veți afla și orice ați decide să faceți. Excelență, a fost o deosebită plăcere și onoare de a lucra în Moldova în timpul mandatului dvs.*

JS: Vă mulțumesc și eu, domnule. Vă mulțumim dvs. și Fundației Internaționale pentru Sisteme Electorale, IFES, pentru activitatea pe care o desfășurați și vă urez mult succes pe viitor.

15 iunie 1998, Chișinău.

“Moldova a făcut și face, depunând eforturi uriașe, progrese în promovarea democrației și reformei economice...”



Dorin Tudoran: *Excelență, în luna iulie se va încheia mandatul dlui. John Todd Stewart ca ambasador al Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova. Ați avut numeroase contacte cu Domnia sa. Cum ați caracteriza relațiile dintre Republica Moldova și SUA în acești ultimi trei ani și prezența ambasadorului Stewart la Chișinău?*

Dumitru Diacov: Mai întâi de toate aș vrea să subliniez faptul că Excelența sa dl. John Todd Stewart și-a îndeplinit misiunea de ambasador al Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova, valorificând toată experiența sa diplomatică la care se adaugă și contribuția întregului corp diplomatic al ambasadei americane din Moldova. Trebuie să menționez că existența Moldovei ca stat independent este legată în foarte mare măsură de dezvoltarea unor relații cât mai bune cu țările lumii. În această ordine de idei aș accentua importanța pe care o acordăm relațiilor noastre cu “țara tuturor posibilităților”. Remarcabil este faptul că SUA nu se arată indiferentă față de problemele cu care ne confruntăm. Este vorba aici atât de problemele politice (retragerea trupelor armate străine de pe teritoriul Moldovei), cât și de cele economice. Excelența sa dl. J.T.Stewart a sprijinit de la bun început implementarea proiectului-pilot “Pământ” în cele 72 întreprinderi agricole. Domnia sa a susținut rugămintea Guvernului Moldovei de a ni se acorda din partea Guvernului SUA ajutor financiar pentru continuarea reformei agrare. Sunt convins că multiplele noastre contacte cu dl. ambasador au contribuit considerabil la dezvoltarea relațiilor dintre statele noastre cu atât mai mult cu cât interesul a fost reciproc. În ceea ce privește relațiile comerciale dintre

țările noastre ne încurajează faptul că din 1995 Moldova se numără printre statele ce beneficiază de Clauza națiunii celei mai favorizate. În felul acesta, exportatorii din Moldova sunt scutiți în întregime sau parțial de taxele de import pentru produsele moldovenești ce se exportă pe piața SUA.

Putem spune cu toată certitudinea că dl. ambasador este una din personalitățile ce au contribuit real la derularea reformelor în Moldova. Doresc să-i mulțumesc pe această cale și să-mi exprim deosebita recunoștință pentru aportul său la largirea și aprofundarea relațiilor de prietenie și colaborare dintre SUA și Moldova. Îi doresc mult succes și sănătate.

DT: *Care considerați a fi fost realizările majore ale acestor ultimi trei ani în care asistența pe multiple planuri oferită de SUA prin intermediul USAID - de la reformă electorală la privatizare - s-a făcut simțită în țara dvs. ?*

DD: Este imposibil de subestimat asistența acordată Moldovei de către Guvernul SUA. Numai în anul financiar 1997 Congresul SUA a aprobat suma de 26,85 milioane de dolari drept asistență tehnică pentru Moldova. Este dificil să numim vreun domeniu în care nu s-ar fi simțit, mai mult sau mai puțin, ajutorul american. Vreau să salut disponibilitatea SUA de a oferi Moldovei sprijinul atât de necesar afirmării valorilor democratice. Asistența americană s-a simțit cel mai mult în sfera reformelor economice și sectorului energetic.

DT: *Care considerați a fi domeniile în care, deși asistența americană a fost prezentă, scopurile unor astfel de*

proiecte nu au fost încă atinse la nivelul așteptărilor?

DD: Desigur, scopurile unor proiecte nu au fost atinse la nivelul așteptărilor din diferite motive de ordin economic și politic. Oricum, rezultatele obținute au darul de a inspira un mare optimism. Ieșirea Moldovei din criză este condiționată, nu în ultimul rând, de susținerea valorilor unei societăți deschise, a culturii politice și democrației adevărate. Cunosc foarte bine eforturile susținute pe care fundația dvs. le-a depus în această direcție și consider că societatea noastră le va da cea mai înaltă prețuire.

DT: *Ce așteptați de la viitorul ambasador al Statelor Unite în Republica Moldova și cum vedeți, pentru anii viitori, asistența americană oferită țării dvs. prin USAID?*

DD: Aștept aceeași amabilitate și profesionalism de care a dat dovadă Excelența sa dl. ambasador Stewart. Sunt convins că vom menține cu ambasada relații bune, așa cum au fost întotdeauna. Sper ca prin concursul ei și al USAID să consolidăm relațiile privilegiate de parteneriat între țările noastre și să deschidem calea mai multor investitori americani ce cred în viitorul Moldovei și sunt convingși că se poate face afaceri și obține profituri aici.

Moldova a făcut și face, depunând eforturi uriașe, progrese în promovarea democrației și reformei economice.

DT: *Vă mulțumim.*

9 iunie 1998, Chișinău



Dacă în 1995 volumul total al schimburilor comercial-economice dintre SUA și Moldova a înregistrat cifra de 15,5 milioane dolari SUA, în 1996 indicatorul respectiv era de 27 milioane dolari, iar în 1997, volumul acestor schimburi a constituit 32,5 milioane dolari numai în prima jumătate a anului. Datorită eforturilor dlui. Stewart în particular și celor ale ambasadei SUA în general relațiile dintre țările noastre s-au aprofundat și au cunoscut o ascensiune pe multiple planuri ceea ce înseamnă că dl. ambasador și-a îndeplinit cu succes și înalt profesionalism misiunea diplomatică în Moldova.

DT: Care considerați a fi domeniile în care, deși asistența americană a fost prezentă, scopurile unor astfel de proiecte nu au fost încă atinse la nivelul așteptărilor?

IC: În acest sens au existat probleme și dificultăți ceea ce a dus la întârzierea realizării proiectelor. Uneori aceste întârzieri au avut loc din cauza părții moldovenești atunci când timp îndelungat nu s-au aprobat actele normative necesare, sau chiar ca urmare fie a atitudinii necorespunzătoare a unor organe de stat fie a adoptării unor proceduri și acte normative noi. Eu însă cred că odată cu alegerea noului Parlament și a unui Guvern reformat astfel de cazuri vor dispărea.

“USAID este cel mai important donator străin pentru Moldova...”

DT: Ce așteptați de la viitorul ambasador al Statelor Unite în Republica Moldova și cum vedeți, pentru ani viitori, asistența americană oferită țării dvs. prin USAID?

Dorin Tudoran: Excelență, în luna iulie se va încheia mandatul dlui. John Todd Stewart ca ambasador al Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova. Ați avut numeroase contacte cu Domnia sa. Cum ați caracteriza relațiile dintre Republica Moldova și SUA în acești ultimi trei ani și prezența ambasadorului Stewart la Chișinău?

DT: Care considerați a fi fost realizările majore ale acestor ultimi trei ani în care asistența pe multiple planuri oferită de SUA prin intermediul USAID - de la reformă electorală la privatizare - s-a făcut simțită în țara dvs. ?

Ion Ciubuc: În primul rând, permiteți-mi să aduc mulțumiri dlui. Stewart din numele poporului Moldovei pentru contribuția dumnealui la dezvoltarea relațiilor politice, economice și culturale dintre țările noastre. Anii prezenței sale în Moldova sunt anii celei mai fructuoase cooperări moldo-americane. Datorită eforturilor depuse de dl. Stewart, au fost promovate și dezvoltate cu succes programe de stat de primă importanță cum sunt, de exemplu, programul “Pământ”, programele de cooperare în domeniul culturii etc. De asemenea, dl. ambasador a jucat un rol important în procesul de stabilire a unor relații mai strânse între oamenii de afaceri din SUA și Moldova. Când privește relațiile economice dintre țările noastre, putem afirma că acestea s-au îmbunătățit considerabil în ultimii trei ani.

IC: USAID reprezintă un partener strategic pentru Moldova în domeniul reformei economice (privatizarea, piața de capital, reforma fiscală, sectorul bancar și financiar, restructurarea și privatizarea complexului energetic etc.) Trebuie să menționăm că USAID este cel mai important donator străin pentru Moldova (SUA a acordat Moldovei 30 milioane dolari în anul trecut ceea ce constituie 60% din totalul asistenței străine de care s-a bucurat atunci țara noastră). Aș vrea să menționez în acest context încă o dată succesul incontestabil și fundamental al programului “Pământ”, înalt apreciat de către președintele Moldovei, succes care se datorează în special energiei și fermității dlui. Stewart.

Participarea experților americani la promovarea și realizarea reformelor juridice, legislative, financiare, fiscale și electorale a fost de o importanță și utilitate majore.

IC: Sper că viitorul ambasador va fi, de asemenea, un bun prieten al Moldovei și un “catalizator” al cooperării moldo-americane, precum au fost dna. Mary C. Pendleton și dl. John Todd Stewart. Când privește asistența americană ulterioară, direcțiile ei principale au fost definite pe parcursul numeroaselor întâlniri și discuții bilaterale. Aș menționa aici, drept exemplu, continuarea programului “Pământ”, restructurarea și privatizarea complexului energetic, reforma financiară și juridică, sprijinirea pieței de capital, promovarea investițiilor americane în sectorul agricol etc.

DT: Vă mulțumim.

12 iunie 1998, Chișinău.

"Tergiversarea reformei administrativ-teritoriale ne poate aduce foarte mari prejudicii."

Vocea Civică: În luna iulie se va încheia mandatul dlui. John Todd Stewart ca ambasador al Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova. Cum ați caracteriza relațiile dintre Republica Moldova și SUA în acești ultimi trei ani și prezența ambasadorului Stewart la Chișinău?

Valeriu Matei: Cred că relațiile dintre țările noastre au cunoscut în ultimul timp o amplificare benefică pentru ambele părți, mai ales pentru Moldova. Această amplificare sau intensificare a relațiilor s-a datorat în mare parte activității dlui. ambasador John Todd Stewart. Într-adevăr, atât în cercurile politice, cât și în cele culturale americane a crescut simpatia pentru Moldova, deși nu suntem suficient de cunoscuți. Am avut prilejul să fiu invitat în SUA la începutul lunii februarie anul curent. Din contactele pe care le-am avut cu reprezentanții Congresului american, Departamentului de stat și ai Băncii Mondiale mi-am dat seama de atenția care ni se acordă și doza de speranță pe care ei o au față de noi, deși diminuată de faptul că reformele de aici nu au fost promovate într-un ritm susținut. Oricum, am remarcat acolo existența unei simpatii față de Moldova.

Vreau să sper că noul ambasador care va sosi la Chișinău va continua aprofundarea ansamblului de relații dintre SUA și Moldova ceea ce este un factor foarte important și necesar pentru noi, aflați pe calea de integrare europeană și în structurile continentale de securitate.

VC: Există opinii care susțin că în cazul alegerilor locale ar trebui folosit sistemul circumscripțiilor uninominale și nu cel proporțional așa cum prevede Codul Electoral în forma lui actuală. Cât de justificate credeți că sunt aceste opinii?

VM: Cred că sunt justificate doar parțial, pentru că alegerile primarilor se desfășoară practic în baza circumscripțiilor uninominale. Cât privește consilierii raionali și cei locali, e foarte greu să vorbești despre criterii uninominale, căci în acest caz este posibil să se confrunte consilieri din partea

aceleeași formațiuni politice. Cetățenii optează atât pentru un anumit program politic cât și, bineînțeles, pentru anumiți candidați concreți. În cazul alegerilor locale, cel de al doilea factor contează mai mult decât în alegerile generale. De aceea, eu m-aș pronunța în favoarea păstrării actualului sistem electoral prevăzut de Codul Electoral, elaborat, de altfel, și cu contribuția IFES. Cât privește alegerile generale, noi ne-am spus opinia înainte de adoptarea Codului Electoral.

VC: Dacă dintr-un motiv sau altul legea privind reforma administrativ-teritorială nu va fi adoptată până la începerea campaniei pentru alegerile locale din primăvara anului viitor, ar putea acest fapt determina amânarea lor?

VM: Consider că reforma respectivă trebuie neapărat promovată. Noi vom opta pentru ea și cred că vom avea în acest sens sprijinul tuturor colegilor noștri din Alianța pentru Democrație și Reforme (ADR). În tot cazul, aceasta a fost una din prevederile programatice la constituirea ADR. Tergiversarea reformei administrativ-teritoriale ne poate aduce foarte mari prejudicii. Reforma trebuie realizată odată cu modificarea legislației privind administrația publică locală și este de dorit să se introducă modificări chiar în Constituție, adică să se includă în ea prevederi referitoare la drepturile organelor de administrație publică locală care în prezent sunt lipsă.

VC: Atât în campania pentru alegerile prezidențiale cât și în cea pentru alegerile parlamentare au fost enunțate opinii potrivit cărora toate tipurile de alegeri ar trebui desfășurate concomitent. Care este punctul dvs. de vedere în această chestiune?

VM: Și în cazul reformei administrativ-teritoriale poate ar fi oportun ca toate alegerile să se desfășoare în același an. Aș enunța o ipoteză potrivit căreia, să zicem, în anul 2000, la sfârșitul lui mai, să aibă loc alegerile locale, iar în toamna aceluiași an să aibă loc alegerile prezidențiale și cele



generale pentru ca să nu mai existe acest decalaj între alegerile locale, alegerile generale și cele prezidențiale, decalaj care nu este benefic pentru evoluția societății.

VC: Conform vechilor legi electorale și actualului Cod Electoral formarea alianțelor și coalițiilor rămâne o prerogativă a organelor de vârf ale conducerii partidelor și formațiunilor politice. Există opinii care susțin că ar trebui aduse modificări în actele legislative în așa fel încât să se permită organizațiilor de partid din teritoriu să se bucure și ele de aceeași prerogativă în cazul alegerilor locale. Ce credeți despre asemenea puncte de vedere?

VM: În general, cred că e necesar să revedem Legea cu privire la partide și organizații social-politice în vederea constituirii unor partide politice mai reprezentative și care, într-adevăr, s-ar bucura de sprijinul unor segmente mai importante ale electoratului.

Alianțele se fac totuși între partide și dacă există adversități la nivel central, spre exemplu, sau în cadrul general al relațiilor dintre aceste partide, este absurd ca la nivel local între ele să se stabilească alianțe.

Această multitudine de partide și formațiuni social-politice denotă o anumită tendință la actuala etapă de clarificare, sau mai bine-zis, de stratificare a spectrului politic și nicidecum nu reprezintă un element obiectiv al unei evoluții spre normalitate. Doar în cazul în care vom opera modificările de rigoare, se vor constitui acele câteva formațiuni politice ce vor reflecta întreaga gama programatică, toate doctrinele politice.

VC: Vă mulțumim.

29 mai 1998, Chișinău.

*“Nu înțelegem să spunem “nu” oponen-
tului nostru doar de
dragul de a fi
întotdeauna și cu orice
preț împotrivă”*



Vocea Civică: *Pe parcursul campaniei pentru alegerile parlamentare mai mulți concurenți electorali s-au referit la necesitatea schimbării actualului sistem electoral proporțional. Ce credeți despre aceste opinii și care prevederi ale Codului Electoral ar trebui îmbunătățite?*

Vladimir Voronin: Cei care au expus asemenea opinii au fost în special candidații independenți. Eu personal nu am auzit ca propuneri de acest fel să vină din partea vreunui partid. În general, noi nu credem că este necesar ca actualul sistem electoral să fie schimbat. Trebuie să ne gândim, bineînțeles, la modificarea anumitor detalii, reieșind din experiența pe care am acumulat-o pe parcursul ultimelor campanii electorale. Doar ultima campanie a fost organizată și desfășurată conform prevederilor Codului Electoral și poate nu e cazul de schimbat regulile de joc imediat după prima încercare. Oricum, trebuie să ne gândim serios la aceste chestiuni astfel încât orice modificare de acest gen să fie în concordanță cu prevederile Constituției și să contribuie la evoluția pozitivă a situației. Dacă astăzi punem Codul Electoral pe masa unui grup de experți, ei cu siguranță vor găsi în el atât lucruri pozitive, cât și cele ce trebuie îmbunătățite. Societatea nu stă pe loc, de aceea odată cu evoluția ei și dezvoltarea

potențialului și capacităților noastre, e și normal

ca actele legislative să fie perfecționate. Însă pe mine mă îngrijorează mai mult numărul exagerat de mare al participanților la competițiile electorale din Moldova. Numărul de 56 de partide și mișcări politice - câte au fost înregistrate oficial - este o adevărată sărăcie pentru o țară așa de mică ca Moldova și pentru alegători în primul rând, căci conduce lumea în eroare. În acest sens este nevoie de niște măsuri preventive, de un prag sau de o barieră de calificare așa cum se face în sport: dacă reușești să sari în faza preliminară peste bara de calificare de o anumită înălțime, atunci participi la campionat, dacă nu... Nu rămâne decât să vă aduceți aminte câți concurenți am fost în total în ultimele alegeri parlamentare. Păi, aceasta nu este deloc normal, am încurcat cu totul alegătorii. Ce înseamnă asta ca pentru un candidat să voteze 200 alegători, pentru altul 1000 sau 2000. Acesta nu este un lucru serios. Îmi pare că anume în acest punct trebuie să perfecționăm prevederile respective ale Codului Electoral.

Orcum, pragul de trecere trebuie stabilit astfel încât să ofere condiții egale pentru toți participanții, ceea ce nu înseamnă că nu trebuie să existe un prag de trecere și pentru candidații independenți. Dacă-l

trece, are dreptul să participe la campanie, în caz contrar nu-l are. Vreau să menționez că în Codul Electoral nu există vreo prevedere care să reglementeze controlul stării de sănătate a candidatului pe când este necesar ca ea să existe. Știm cu toții cum stau lucrurile: există candidați care, cu psihica lor, mai degrabă ar trebui să se trateze decât să candideze. Însă ce vedem noi? Omul în loc să se trateze cu toată seriozitatea, nu găsește alt lucru de făcut decât să candideze...

De asemenea, trebuie să existe în mod necesar un prag de trecere și pentru partide. Aș mai adăuga aici, că trebuie introduse niște modificări și în Legea cu privire la funcționarea partidelor și formațiunilor politice în ceea ce privește numărul obligatoriu de membri pe care trebuie să-l aibă un partid. Eu consider că un partid trebuie să aibă în jurul a 5 000 membri și 2/3 de organizații pe teren ca să poată participa atât la alegerile locale, cât și la cele parlamentare. În ceea ce privește alegerile prezidențiale, vă dați seama că doar un partid serios poate înainta un candidat care să aibă șanse de câștig. Acestea sunt modificări de natură politică și ele urmează a fi făcute în primul rând. Apoi trebuie să purcedem la perfecționarea

elementului tehnologic. O altă problemă despre care nu vorbește nimeni este finanțarea campaniilor electorale. Atât partidele mici, cât și cele mijlocii și mari nu sunt astăzi finanțate în mod oficial de către nimeni. În multe țări din Europa și din lume partidele sunt finanțate de către stat. Am aici în vedere doar campaniile electorale, căci nu se poate ca în celălalt timp partidele să fie finanțate din banii contribuabililor. Noi considerăm că pe parcursul campaniilor electorale partidele ce satisfac condițiile despre care am vorbit mai sus trebuie finanțate de către stat. De ce? Pentru că vedem cu toții cum sunt repartizate astăzi fotoliile în conducerea Parlamentului și cea a Guvernului. Multe din aceste fotolii au fost plătite deja în campania electorală. Acum ele se rapartizează în mod mecanic celor care le-au plătit. Oare aceasta se va solda cu rezultate pozitive pentru țară? Oare aceștia vor apăra interesele întregii populații? Ei vor trebui să întoarcă banii, creditele și astfel vom trebui să finanțăm tot timpul mafia, nereușind niciodată să ne debarasăm de corupția din coridoarele puterii de vârf a statului.

VC: *Care sunt principiile pe care considerați că ar trebui să se bazeze relațiile dintre putere și opoziție?*

VV: În general, la noi încă nu s-a clarificat ce înseamnă partid de guvernământ și partid de opoziție. E o problemă foarte serioasă pentru partidul nostru și noi însușim din mers tot ce ține de partidul de opoziție. Alianța pentru Democrație și Reforme nu s-a format însă din consimțământul alegătorilor. Aritmetic, ea s-a creat după alegeri. 300 000 de alegători au votat pentru "Rândunică" nu ca aceasta să facă bloc cu Frontul Popular și Partidul Forțelor Democratice, ci au votat pentru programul președintelui,

democrație, prosperare etc. Mulți alegători au rămas dezamăgiți de toate acestea. Oricum, dacă formațiunile politice respective nu făceau bloc în mod oficial, atunci ar fi ajuns la o soluție neoficială și ar fi votat în Parlament exact așa cum votează astăzi. Ca partid de opoziție, noi trebuie să ne cunoaștem misiunea și sarcinile foarte bine. Sincer să fiu, astăzi noi nu le cunoaștem deplin. Ce vă pot zice cu siguranță e că nu înțelegem să spunem "nu" oponentului nostru doar de dragul de a fi întotdeauna și cu orice preț împotriva. Asta nu este serios. La ce rost și cu ce scop am ajuns în Parlament dacă am face-o? Fiecare "nu" trebuie să fie constructiv și justificat. Trebuie să explicăm concret de ce refuzăm să votăm cutare sau cutare lege. De asemenea, noi trebuie să participăm activ la procesul de elaborare a legilor. Este absurd să așteptăm pasiv momentul când cei de la guvernare ne vor prezenta un proiect de lege ca să le spunem doar "nu". Plus la aceasta, noi trebuie să stabilim un mecanism care să controleze activitatea Guvernului și a organelor sale, modul în care se execută legile. Miniștrii trebuie să dea dări de seamă și răspunsuri concrete la întrebările parlamentarilor, comisiilor de control etc. Rolul pe care-l poate juca o opoziție poate fi cu atât mai semnificativ cu cât mai corect cei de la guvernare vor înțelege ce înseamnă aceasta.

Dacă la orice pas sau pe parcursul oricărei discuții din Parlament ei vor fi mereu împotriva noastră doar pentru că suntem comuniști și în opoziție, vă dați prea bine seama că nimic bun nu va ieși din asta. Noi vom reacționa în dependență de atitudinea lor. Astfel, conlucrarea dintre putere și opoziție depinde în egală măsură de oricare dintre ele. Trebuie să ne învățăm a lucra în opoziție. Astăzi suntem noi în opoziție, mâine le vine lor rândul. Problema trebuie soluționată în mod

cinstit și civilizat așa cum se procedează în alte țări. La noi însă pretutindeni se seamănă ură împotriva comunistilor, transformându-i într-o sperietoare. O conlucrare reală nu este posibilă într-un asemenea context.

VC: *Într-un interviu acordat agenției de știri "Interlic", publicat la 6 august 1996 în ziarul "Nezavisimaia Moldova", ați afirmat că instituția prezidențială trebuie abolită, ceea ce ar însemna schimbarea Constituției. Ce credeți astăzi despre acest subiect?*

VV: Cât privește instituția prezidențială în țara noastră, poziția mea personală nu s-a schimbat. Oricum, reieșind din actualele atribuții pe care le îndeplinește președintele țării, nu este cazul ca acesta să fie ales de toată țara. Ar fi normal ca el să fie ales doar de Parlament. Ar avea de câștigat și alegătorii și bugetul statului. În acest caz ar fi mai clare atribuțiile Președinției, Parlamentului și Guvernului. Cu toate că împunericile actuale ale președintelui nu sunt tot atât de semnificative ca cele ale Parlamentului, cetățenii, reieșind din vechea experiență de a se adresa secretarului general al partidului, continuă să adreseze întrebările și doleanțele președintelui. Însă Constituția nu-i oferă președintelui împunericile necesare pentru a satisface doleanțele respective. Trebuie să ne decidem: ori îi oferim președintelui toate împunericile necesare, ori îl alegem doar prin Parlament și-i lăsăm actualele atribuții prevăzute de Constituție.

VC: *Vă mulțumim.*

8 iunie 1998, Chișinău.

BAZA SCEPTICĂ A DEMOCRAȚIEI

Roland N. Stromberg

De la Epoca Rațiunii până la Era Teroarei și Dictaturii, lecția principală care urma a fi înșușită a constat în înțelegerea faptului că orice efort de a impune unui stat mare și puternic un caracter uniform se soldează inevitabil cu tiranie. Democrația pură este incompatibilă cu orice credință în standardele obiective ale adevărului. Democrația modernă este așezată pe temelii de scepticism sau de adevăruri multiple; de "politeism", dacă e să vorbim în termenii unui analist (Georges Guy-Grand), sau de "relativism social" (filosoful american John Dewey credea mai târziu că versiunea sa privitoare la pragmatism era singura filosofie compatibilă cu democrația). Dacă ar exista un standard absolut de adevăr, cineva ar putea să-l afle fie pe cale rațională fie prin revelație. Dacă, așa cum scria T.C.Hall, "suveranitatea lui Dumnezeu nu așteaptă votul majorității", atunci nu o face nici suveranitatea rațiunii. *Vox populi*, remarca Coleridge, urmează a fi judecată "prin prisma rațiunii și voia lui Dumnezeu". Astfel, vocea poporului este justă doar dacă e în concordanță cu cei doi factori ce nu depind de hatârul maselor. "Este o teologie foarte stranie aceasta potrivit căreia Dumnezeu vorbește prin 51 de procente și nu prin 49", a exclamat un creștin demodat al secolului nostru (Lordul Percy din Newcastle). Bigoții dogmatici, de toate soiurile, ar trebui să rețină că

nici o formă de guvernământ nu

este superioară alteia prin ea însăși; o monarhie creștină (sau islamică) e de preferat unei democrații păgâne. Ca raționaliști dogmatici ce-au fost, filosofi secolului optsprezece nu au făcut decât să transfere acest standard absolut de la revelație spre rațiune; ei n-au abjurat toate standardele în favoarea a ceea ce francezul creștin-democrat Marc Sangnier numea "tirania stupidă a majorității oarbe".

Vox populi devine acceptabilă și într-adevăr necesară ca modalitate de a lua decizii atunci când am renunțat să mai credem în standarde absolute ale adevărului, ajungând la concluzia fie că astfel de standarde pur și simplu nu există, fie că sunt incomensurabile, fie că noi nu suntem deocamdată capabili să ne pronunțăm cu certitudine asupra existenței sau inexistenței lor. Iar cei ce nu sunt siguri de adevărul absolut, vor găsi că este rațional să nu se apuce să-l caute în alegeri. Noi nu admitem ca numai deciziile majorității din clasă, laborator sau birou să conteze. Dacă acest lucru este în general valabil pentru societate privită ca un tot întreg, atunci el se datorează faptului că oamenii au înțeles în mod treptat și dureros că nu există vreun adevăr politic absolut asupra căruia toată lumea să cadă de acord. Cu toate acestea, secolul optsprezece a abundat în iluzii pline de speranță că o asemenea știință politică sau relații sociale există. Așazisele științe economice, iar mai apoi și sociologia, au înflorit în secolul

nouăsprezece și au supraviețuit mai mult sau mai puțin până în prezent după ce au suferit un șir de crize spre sfârșitul aceluia secol.

Pe când John Stuart Mill își puneă speranțele într-o știință politică generală asupra căreia "persoanele educate" ar putea cădea de acord, lordul Acton, faimosul istoric liberal catolic, tot mai visă în 1860 la o știință care ar "așeza politica statului pe un fundament sigur, dincolo de antagonismul claselor și tumultul opiniilor schimbătoare" și ar "triumfa asupra ignoranței și erorii, pasiunii și interesului, iresponsabilității autorității tradiției, precum și asupra forței oarbe a numerelor".

Atât Herbert Spencer, sociologul din epoca victoriană, cât și Bayle sau Condorcet, au considerat "forța oarbă a numerelor" drept un principiu irațional de guvernare. Spencer califica "dreptul divin al parlamentarilor" drept "cea mai mare superstiție politică a prezentului". Reformatorii sociali de diferite doctrine de asemenea împărțeau concepții similare; Robert Owen, de la care Karl Marx a învățat socialismul, era convins că o guvernare desemnată de un parlament ales în mod democratic este una din cele mai absurde noțiuni de care s-a auzit vreodată. În orice caz, toți absolutiștii moraliști gândesc la fel. Thomas Carlyle, marele critic social al epocii romantismului, pur și simplu se înfiora la auzul ereziei legii întruchipate de urna de votare. În viziunea sa, aceasta echivala cu a te lepăda cu desăvârșire de urmărirea a tot ce este nobil și adevăr. Până în zilele de astăzi, mai există mulți care își doresc un standard sigur al adevărului pe baza căruia să funcționeze statul. Acest standard poate să provină atât dintr-un context religios, cât și dintr-un laborator de științe sociale. Adepții acestui mod de gândire nu acceptă democrația pentru că o consideră drept un fel de negație a standardului adevărului absolut, nedorind să recunoască faptul că opinia unui om poate fi tot atât de bună ca cea a altuia, cu toate că sunt diferite.

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Democracy, a Short, Alalytical History*. Editura M.E.Sharpe, Inc., 1996. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)



THE JOHN D. AND CATHERINE T. MACARTHUR FOUNDATION

John D. & Catherine T. MacArthur Foundation (MF) este o organizație americană donatoare, independentă și neafiliată politic al cărei scop de bază este ameliorarea condiției umane pe întreg globul pământesc.



John D. MacArthur

MF luptă pentru îmbunătățirea stării de sănătate atât a indivizilor, cât și a comunităților; pacea în cadrul națiunilor și între ele; opțiuni responsabile în ceea ce privește reproducerea umană; un ecosistem global, capabil să sprijine dezvoltarea unor societăți umane sănătoase. MF își îndeplinește aceste misiuni prin finanțarea și sprijinirea sub diferite forme a cercetărilor, elaborării unor politici și strategii pe termen lung și scurt, diseminării informației necesare, proceselor de instruire etc.

MF a fost întemeiată în 1978 de către John D. MacArthur (1897-1978), unul din cei mai bogați și influenți bancheri din SUA. Soția sa Catherine (1909-1981) a condus multe din companiile lui, inclusiv fundația ale cărei fonduri și proprietăți valorează circa 4 miliarde dolari SUA. Suma totală a donațiilor oferite anual de MF depășește 150 milioane dolari.

MF oferă burse prin cele patru programe pe care le desfășoară la ora actuală. Primele două sunt principale și se numesc: a) *Human and Community Development* (Dezvoltarea umană și a comunității), un program de sprijinire a cercetărilor științifice în domeniile respective; b) *Global Security and Sustainability* (Menținerea securității globale), un program care este concentrat asupra controlului de arme și neproliferării lor, protecției mediului ambiant, concepțiilor de securitate și asigurare a ei, noilor parteneriate și instituțiilor ce pot contribui la soluționarea problemelor de ordin global, intereselor și responsabilităților SUA.

Celelalte două programe generale au drept scop: a) finanțarea inițiativelor/proiectelor în domeniul telecomunicațiilor și b) acordarea unor burse importante pentru persoanele excepțional dotate, indiferent de domeniul lor de activitate și țara în care locuiesc.



Catherine T. MacArthur

Câteva principii stau la baza politicilor MF: cele mai importante eforturi de ameliorare a condiției umane sunt cele sistematice și susținute; progresul uman presupune reducerea actelor de nedreptate în distribuirea puterii și resurselor; un individ sănătos, cult și creativ este un instrument esențial al schimbării constructive; eficacitatea acțiunilor întreprinse de MF depinde în mare parte de capacitatea ei de a învăța de la alții, inclusiv de la persoanele cărora le-a oferit granturi, cum pot fi abordate și soluționate problemele și conflictele cu care se confruntă societatea globală.

MF caută să creeze și să susțină în cadrul structurilor și programelor sale o diversitate profesională, excluzând orice discriminare de ordin național, rasial, religios, sexual, cultural, fizic etc. Stabilind relații de parteneriat cu alte organizații, instituții, persoane particulare, MF preferă să colaboreze strâns cu acei ce acceptă o varietate de perspective în procesul lor de munca. O asemenea diversitate largă de oameni și puncte de vedere este în concordanță cu credința MF despre importanța pluralismului și esențială pentru capacitatea MF de a-și îndeplini misiunea.

Cetățenii statelor independente ce-au făcut parte din fosta Uniune Sovietică, inclusiv ai Moldovei, pot înainta cereri de finanțare către MC.

Deciziile de aprobare sau refuz ale fundației constituie de obicei rezultatul unui proces interactiv de comunicare între solicitanți și personalul MF. Se iau în considerație doar cererile de finanțare și scrisorile de intenție trimise la adresa poștală de mai jos, și nu prin E-mail sau fax.

The John D. & Catherine T. MacArthur Foundation
Office of Grants Management
140 South Dearborn Street, Chicago, Illinois 60603 USA
E-mail: 4answers@macfdn.org
Tel.: 312/726-8000 Fax: 312/920-6258

COMUNICAREA ȘI CAMPANIILE POLITICE ELECTORALE

Judith S. Trent & Robert V. Friedenberg

Teza noastră principală este că o campanie politică electorală este o campanie de comunicare. Bineînțeles, numeroase forme sau combinații ale factorilor economici, sociologici, psihologici și istorici sunt de o importanță crucială pentru procesul electoral. Cu toate acestea, chintesența oricărei campanii nu este altceva decât comunicarea. Noi nu afirmăm prin aceasta că o varietate de necesități economice, relații instituționale și alte multiple elemente nu afectează mersul campaniei și rezultatele ei. Ceea ce vrem să subliniem este că toți factorii respectivi devin importanți în cadrul sistemului electoral doar prin actele de comunicare. Ea ocupă spațiul dintre scopurile sau aspirațiile candidatului și comportamentul electoratului, servind drept un pod între visurile sau speranțele alegătorului și acțiunile candidatului.

Tocmai prin comunicare începe campania politică. Indivizii își anunță intenția de a candida pentru o funcție dată și dau de înțeles alegătorilor prin tot felul de afișe electorale și alte materiale de progandă că timpul alegerilor a sosit. Pe parcursul campaniei, candidații și susținătorii participă activ la discuții în locuri publice, la televiziune și radio unde răspund la numeroase întrebări, pregătesc și prezintă mesaje publicitare, iau parte la diverse parade și mitinguri, poartă pălării sau costumații nostime, acordă

cu cea mai mare plăcere interviuri jurnaliștilor; scriu scrisori și texte fulminante și nu pierd ocazia de a lua cuvântul la toate formele de reuniuni publice. Ei mângâie copilașii, strâng cu ardoare mâinile muncitorilor de la fabrici și uzine; conversează cu vânzătorii din magazine și de pe stradă; pregătesc și distribuie materiale de propagandă, de la broșuri până la casete video; poartă insigne și embleme electorale, deschid conturi bancare în care simpatizanții lor pot transfera diverse sume de bani. Pe lângă toate acestea, pe parcursul campaniei se caută cu feroare bani pentru a cumpăra timp de antenă la televiziune și radio, procură listele de alegători.

Toate aceste eforturi se depun pentru a se putea comunica cât mai bine cu electoratul, mijloacele de informare în masă etc. Când a venit timpul ca tot ce ține de campanie să ia sfârșit, aceasta are loc la fel, prin comunicare. Candidații acceptă pierderea alegerilor sau își glorifică victoria. Sfârșitul campaniei este sugerat de dispariția afișelor, broșurilor electorale și a altor materiale de propagandă.

Astfel, comunicarea reprezintă mijloacele prin care o campanie începe, se desfășoară și sfârșește. De aceea, nu este suficient să studiezi comunicarea din cadrul campaniei politice pe baza analizelor caracteristicilor demografice sau atitudinilor

alegătorilor, deși informația obținută în urma unor asemenea analize și studii este deosebit de semnificativă pentru înțelegerea fenomenului. Totodată nu este suficient să studiezi comunicarea din cadrul campaniei politice doar prin prisma unor teorii psihologice sau efectelor pe care mass media le are asupra mersului și rezultatelor campaniei, cu toate că fiecare din acești doi factori sunt definitorii pentru multe elemente importante ale procesului electoral contemporan. De fapt, este nevoie de un studiu care să ofere o perspectivă de comunicare asupra unui eveniment sau șir de evenimente de comunicare - campania politică electorală. De aceea, în acest context aș menționa importanța pe care o au lucrările și studiile în domeniul comunicării pentru cei care vor să înțeleagă cu adevărat și să definească mecanismele campaniei.

Comunicarea politică este un termen cu un înțeles foarte larg. El a fost folosit pentru a descrie comunicarea legată de procesul electoral, guvernarea unei națiuni, opinii și discuții asupra activității guvernului, sondajele de opinie, lobbismul și socializarea poporului în națiune. Noi nu negăm valoarea și necesitatea studierii altor forme ale comunicării politice. Cu toate acestea, într-o societate democratică, pentru a guverna este nevoie să câștigi mai întâi alegerile. Pentru a discuta asupra activității guvernului, e nevoie mai întâi de un guvern ales despre care să poți vorbi. Pentru a face lobby e nevoie mai întâi de funcționari publici aleși pe care să-i poți convinge. Pentru a influența opinia publică în legătură cu un candidat sau altul, e nevoie mai întâi de o campanie electorală. Iar pentru a socializa poporul astfel încât acesta să accepte norme culturale, funcționarii aleși trebuie mai întâi să contribuie la stabilirea normelor respective. Într-un cuvânt, noi credem că rădăcina tuturor formelor de comunicare politică este comunicarea politică din perioada campaniei electorale.

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Political Campaign Communication, Principles and Practices*. Editura Praeger Publishers, 1995. Toate drepturile sunt rezervate autorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)



ÎNCEPUTURILE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN STATELE UNITE ALE AMERICII

Fred W. Riggs

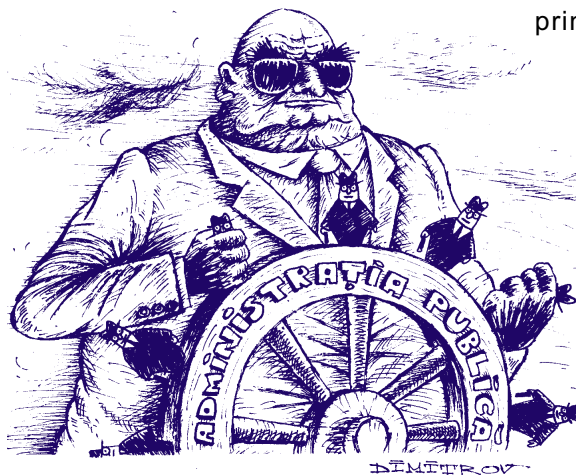
Pentru a înțelege forma unică a birocrăției de astăzi din America trebuie să aflăm mai multe despre cum funcționează sistemele de patronaj.

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, în SUA sistemul de patronaj devenise cu totul greoi și ineficient pe când noile probleme generate de industrializare forțau guvernul să adopte politici din ce în ce mai complexe. Membrii Congresului au înțeles atunci că țara are nevoie de o reformă fundamentală a sistemului ei de administrație publică. În consecință, după o luptă îndelungată, în 1883 a fost adoptată Legea Pendleton. Deși ea nu prezintă nimic altceva decât o simplă lege adoptată de Congres, efectele ei au fost copleșitoare.

Legea introducea în viața publică americană un gen nou și unic de birocrat, cineva care nu era nici mandarin nici vasal, cineva care trebuia să aibă în spate o instruire solidă și o experiență bogată pentru a ocupa o funcție publică importantă. Congresul a sporit rolul circumscripțiilor electorale printr-o prevedere specială a legii conform căreia distribuția funcțiilor publice urma să aibă loc pe întreg teritoriul țării. Această mișcare abilă se baza pe precedentul din West Point care asigura patronajul pentru toți membrii Congresului și bloca totodată numirea absolvenților din Ivy League, feciorași de bani gata din familii foarte influente și bogate. În acest fel, prin renunțarea la modelul britanic propus inițial, a fost evitat mandarinatul. Opoziția față de elitism a fost adesea menționată ca unul din motivele principale pentru care americanii nu au acceptat mandarinatul, iar consecințele ei politice asupra supraviețuirii democrației în America s-au dovedit foarte profunde.

Lipsa unui cadru comparativ se resimte în faptul că noi nu avem vreun termen specific pentru această invenție unică. Funcționarul public constituie un termen generic care include și mandarinii, de aceea nu este destul de specific pentru a caracteriza în mod distinct tipul funcționarului public american. Treptat, după 1883, mai

multe posturi din cadrul serviciilor publice americane au fost ocupate de reprezentanții tipului american al funcționarului public. De acum încolo, școlile și teoriile de administrație publică americană se concentrează asupra instruirii propriu-zise a viitorului funcționar și modalităților de soluționare a problemelor și posibilelor situații de conflict pe care acesta le va avea de înfruntat în postul său de garant al asigurării serviciilor publice. Din acest proces au fost excluși de la bun început ofițerii militari ce se bucurau deja de un program bine definit de instruire înainte de adoptarea Legii Pendleton, precum și



persoanele "întâmplătoare și migratoare" a căror continuă ascensiune în ierarhia birocrăției americane de atunci ne poate explica slăbiciunea politică inerentă a birocrăției americane de astăzi. Domeniile de bază ale politicii americane - agricultura, ingineria, transporturile, comunicațiile, protecția sănătății, învățământul etc. - nu puteau fi priorități ale procesului de instruire a tipului american de funcționar public, pentru că tot atunci apăruseră școli profesionale ce ofereau instruirea necesară ocupării unei funcții publice în domeniile respective.

Între timp, mulți funcționari deveniseră profesioniști în adevăratul sens al cuvântului. Orientările lor de loialitate față de normele prevăzute de asociațiile și școlile profesionale, îi determinau să nu fie interesați de

formarea unor mari organizații neoficiale birocratice. Faptul că perioadele de deținere a funcțiilor publice erau strict limitate i-a lipsit pe funcționari de motivația vasalilor de a se organiza în organizații neoficiale pentru a-și apăra interesele de lungă durată și nu i-a lăsat totodată să se identifice cu birocrății sau administratorii publici. Ei preferau să se considere drept ingineri, agricultori, medici etc. ce au optat pentru o funcție publică, deoarece aceasta le-a permis - pe lângă avantajele pe care le prezenta - să-și mențină legăturile cele mai strânse cu asociațiile profesionale și colegii de altădată.

Dacă e să nu luăm în considerație principalii funcționari profesioniști, tot ce rămâne în administrația publică reprezintă ca atare cadrele serviciilor publice: personalul, finanțele, relațiile publice, organizarea și metodele. Este foarte dificil într-o asemenea ambianță să găsești pe cineva care s-ar identifica cu "profesia" de administrator public. În schimb, poți găsi cu ușurință identități mult mai atractive într-una din profesiile prestigioase ce-ți pot

deschide ușa către funcții și mai înalte decât cea pe care o ocupi la un moment dat în ierarhia administrației publice. Astfel, legăturile pe care funcționarii publici le mențin cu asociațiile profesionale din sectorul privat le permit să-și asume uneori statutul de "pasăre migratoare" care intră și iese din serviciul guvernamental în roluri profesionale, inclusiv cele de profesori universitari.

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Public Administration in America: Why our Uniqueness is Exceptional and Important*. Revista *Public Administration Review*, ianuarie/februarie 1998, vol.58, nr.1, Traducere de Gabriel Mumjiev.)

ORGANIZAȚIILE NON-PROFIT: SECTORUL INVIZIBIL AL AMERICII

Lester M. Salamon

Motivul pentru care prin "sector non-profit" adesea se înțeleg lucruri foarte diferite constă în diversitatea și complexitatea lui. Mulți se îndoiesc dacă e posibil să consideri mici asociații din aceeași vecinătate și asociații profesionale naționale bine finanțate, mici bucătării pentru nevoiași și complexe medicale masive, universități de elită și mici centre de cercetări și studii, drept părți ale aceluiași "sector".

Viziunile corecte asupra sectorului non-profit au fost de asemenea umbrite de mitul potrivit căruia guvernul și organizațiile neguvernamentale ar trebui să se aplece într-un conflict constant și fundamental. De fapt, una din realitățile centrale ale sectorului non-

aparaturii guvernamentale; 3) independentă, adică să aibă propria sa conducere; 4) capabilă de auto-guvernare, adică să nu fie controlată de o entitate sau mai multe din afara structurilor ei; 5) promovarea unui interes public.

Deși organizațiile ce satisfac aceste criterii se consideră oficial drept parte a sectorului non-profit în Statele Unite, există totuși distincții între două categorii largi ale acestor organizații. Prima include organizații care, servind anumite interese publice, reușesc totodată să satisfacă necesitățile, interesele și dorințele membrilor lor. Aici am putea menționa cluburile sociale, asociațiile profesionale și de business, sindicatele, organizațiile de

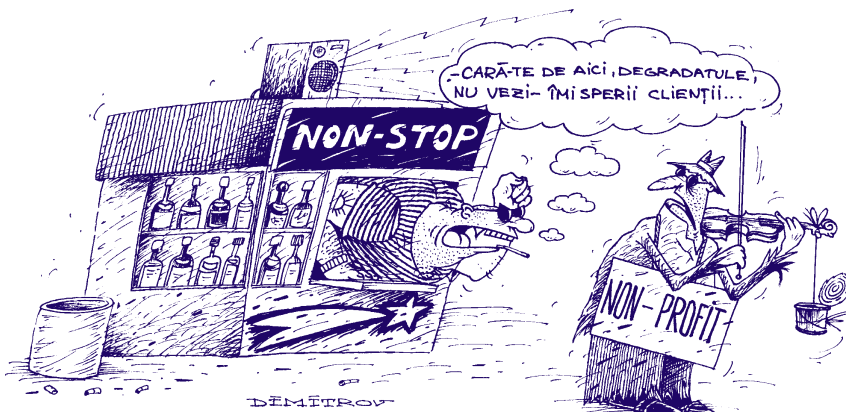
federale cât și locale este scutită în special cea de a doua categorie de organizații non-profit. Americanii se gândesc în primul rând la ele când aud vorbindu-se de sectorul non-profit. Asupra lor ne vom opri și noi.

O forță economică majoră

Chiar respectiva porțiune de beneficiu public al sectorului non-profit american s-a dovedit o forță economică majoră. Aceasta devine evident chiar dacă ne vom concentra asupra părții mai oficiale a sectorului dat, adică asupra organizațiilor înregistrate de către autoritățile fiscale, excluzând congregațiile religioase, precum și numeroasele organizații ce au ales a nu se înregistra oficial. Conform legislației americane, înființarea organizațiilor non-profit nu depinde de aprobarea guvernamentală. De aceea, acestea nu sunt obligate să fie înregistrate de vreo autoritate guvernamentală pentru a avea dreptul de a cere statutul de organizație non-profit și scutirea de impozite. Aici avem în vedere în special congregațiile religioase ce nu sunt obligate în nici într-un fel să se înregistreze și nici să prezinte anumite rapoarte sau informații în comparație cu alte organizații.

Cele aproximativ 750 000 organizații ce alcătuiesc partea principală a serviciilor de beneficiu public ale sectorului non-profit american au operat, de exemplu, în 1996 cu sume care în total s-au cifrat la circa 433 miliarde dolari. Dacă aceste organizații luate la un loc ar forma o națiune, economia acesteia ar fi mai mare decât a Australiei, Indiei, Mexicului, Olandei și a altor multor țări. Mai mult decât atât, dacă ar fi să luăm în considerație și prețul/valoarea activităților de voluntariat desfășurate de organizațiile respective, atunci la cele 433 miliarde dolari menționați mai sus s-ar mai adăuga încă 80-100 miliarde dolari. Bineînțeles, nu toate segmentele sectorului non-profit contribuie în mod egal la dezvoltarea și prosperitatea lui.

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Nonprofit organizations: America's invisible Sector*. Editura Centrului pentru cercetarea societății civile al Institutului pentru studii politice din Baltimore, 1997. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)



profit de astăzi este implicarea sa în anumite activități desfășurate de guvern. Pentru a-l defini și a-i înțelege rolul în promovarea societății civile, este necesar să înlăturăm anumite mituri.

În Statele Unite 26 tipuri diferite de organizații sunt incluse în categoria organizațiilor ce pot fi scutite de impozite, începând cu asociații profesionale și terminând cu cele de caritate și cluburi sociale. Există cinci trăsături critice comune pentru toate aceste 26 tipuri de organizații. De aceea, pentru a fi considerată parte a sectorului non-profit, o entitate trebuie să fie: 1) organizațională, adică o instituție care să aibă o anumită structură permanentă; 2) neguvernamentală, adică să nu facă parte din

beneficiu mutual de toate felurile și partidele politice. A doua categorie include organizațiile non-profit al căror scop este de a servi exclusiv interesele unor pături cât mai largi ale populației. Menționăm aici o varietate mare de intermediari finanțatori cum ar fi fundațiile de caritate ce oferă subvenții; congregațiile religioase; și un spectru larg de organizații educaționale, științifice, de caritate care oferă cele mai diverse servicii, de la cele medicale la domiciliu gratuit până la protecția mediului ambiant.

Deosebirea dintre cele două categorii este departe de a fi absolută. Cu toate acestea, este destul de importantă pentru a fi reflectată oficial în legislația americană conform căreia de cele mai multe impozite atât

CREAREA UNOR MIJLOACE DE INFORMARE ÎN MASĂ LIBERE ȘI INDEPENDENTE

David Webster

Tările care și-au luat rămas bun de la regimurile autoritare și totalitare descoperă că modelul politic de guvernare democratică presupune mai întâi de toate existența unor mijloace de informare în masă libere și independente. De vreme ce democrația include discuții publice și adoptarea deschisă a soluțiilor de interes public, schimbul liber de idei, opinii și informații este de o importanță vitală. Ziarele, revistele, posturile de radio și televiziune servesc drept surse de informare și mijloace de desfășurare a discuțiilor pe baza cărora pot fi luate anumite decizii.

Edificarea unei societăți deschise nu a fost niciodată o treabă ușoară. Dacă noile democrații intenționează să păstreze și să dezvolte libertățile cucerite atât de anevoios, este nevoie ca ele să creeze atât în sectorul public cât și în cel privat instituții care să reflecte și să sprijine liberul circuit al informației. Aceste instituții noi ar trebui să-i facă pe jurnaliști și politicieni cu adevărat responsabili de ceea ce fac și desfac.

Jurnaliștii, politicienii și persoanele cu funcții de răspundere trebuie să însușească arta dificilă a cooperării într-o societate liberă și deschisă. Chiar în țările cu vechi tradiții democratice acțiunile reprezentanților acestor categorii sociale au un caracter de luptă. De aceea, cu atât mai dificilă și necesară este însușirea artei de a coopera în țările care abia au pășit pe făgașul democrației.

Gradul de libertate și independență a mijloacelor de informare în masă depinde de trei factori principali: 1) existența unui cadru juridic corespunzător; 2) manageri pricepuți și capacitatea de a supraviețui în condițiile economiei de piață; 3) nivelul profesional și simțul responsabilității.

Mass media este controlată de stat în societățile totalitare. Pe măsură ce multe țări își liberalizează sistemul politic și cel economic, ele se confruntă cu necesitatea de a elibera presa de patronajul sufocant al statului. Problema reglementării activității presei scrise este destul de simplă. În general, nu văd aici rostul unei asemenea

reglementări, cu excepția a câtorva legi privind drepturile de autor și interzicerea defăimării, acceptate în toată lumea civilizată. Oricine are dreptul să activeze în presa scrisă în limitele mărginirilor stabilite de legile menționate mai sus. Când privește audiovizualul, aici este nevoie de anumite limitări de ordin tehnic. Numărul potențial al canalelor de televiziune și radio este determinat de capacitatea diapazonului de frecvențe. De aceea, cineva trebuie să hotărască cine va emite pe anumite frecvențe. În consecință, apare necesitatea reglementării acestei proceduri. Cu toate acestea, controlul statului asupra audiovizualului trebuie să fie minim pentru a se asigura circuitul liber al informației. Funcția statului este de a contribui la sporirea independenței posturilor publice și private de radio și televiziune. Primul Amendament la Constituția SUA : "Congresul nu va adopta niciodată vreo lege..., care să limiteze libertatea presei", poate servi drept un bun exemplu în acest sens.

Controlul politic asupra conținutului emisiunilor nu doar înăbușă libertatea. El se poate solda cu o adevărată farsă. De exemplu, atunci când Germania făcea presiuni în vederea recunoașterii diplomatice a Croației, conducerea postului național de televiziune a acestei țări a interzis difuzarea filmelor despre cele două războaie mondiale unde Germania era prezentată în cele

mai sumbre culori. Nu este atât de simplu pentru noile democrații să renunțe la controlul de stat asupra mass media.

Libertatea expresiei și a reflectării evenimentelor constituie doar o verigă a lanțului comunicațional din cadrul presei scrise și audiovizualului. Alte verigi de o importanță vitală sunt tipărirea și distribuirea (presa scrisă), achiziționarea unor emițătoare moderne și puternice (audiovizualul). Limitările respective au mai degrabă un caracter economic decât politic. În unele țări tipografiile sunt controlate de stat. Guvernul este în stare să "cumințească" orice publicație, stabilind prețuri absolut arbitrare sau creînd alte dificultăți una mai ingenioasă decât alta.

Pe lângă aceasta, statul deține adesea monopolul asupra procesului de distribuire a publicațiilor prin controlarea riguroasă a serviciilor poștale și a chioșcurilor. Organizarea slabă a serviciilor poștale, iar uneori simplul refuz de a difuza o anumită publicație chiar sub cel mai absurd pretext, pot de asemenea duce la imposibilitatea realizării dreptului la informație, ceea ce reprezintă nici mai mult nici mai puțin o manifestare indirectă a cenzurii.

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Building Free and Independent Media*. Toate drepturile sunt rezervate Serviciului de Informație al Statelor Unite. Traducere de Gabriel Mumjiev.)



ROLUL MIJLOACELOR DE INFORMARE ÎN MASĂ ÎNTR-UN STAT DEMOCRATIC

George A. Krimsky

Despre rolul mijloacelor de informare în masă în condițiile democrației s-au scris volume întregi. Slăbiciunea unor asemenea studii rezidă în faptul că esența problemei s-ar putea să ne scape din cauza unui strat gros de banalități și fraze răsuflăte. Întrebările ce se pun privind capacitatea presei de a fi soluția optimă a problemei relațiilor dintre oameni în statele democratice, devin tot mai semnificative spre sfârșitul acestui secol pentru a fi tratate subiectiv.

Înainte de a trece la o analiză mai detaliată, trebuie să precizăm terminologia respectivă. În sensul cel mai larg al cuvântului mijloacele de informare în masă (mass media) includ televiziunea și industria cinematografică, cele mai diverse publicații periodice. Mai putem adăuga aici publicitatea și producția instituțiilor responsabile de "relațiile cu publicul". Se consideră că "presa" este una din membrii principali ai acestei familii, întrucât ea își concentrează atenția și activitățile asupra vieții reale (fanteziile și ficțiunile artistice nu au ce căuta aici) și se adresează celei mai mari audiențe. Un termen bun folosit în locul celui de "presă" este cuvântul "news-media" (știri). Astfel, accentul este pus pe conținut, adică pe știri și nu pe partea tehnologică sau metodele de furnizare a informației către consumatori, dat fiind că actualmente poți primi presa - cel puțin în țările dezvoltate - prin Internet, fax sau unde de radio.

O societate unde există autoguvernarea trebuie să adopte decizii bazate pe informații sigure și verificate, schimbul deschis de opinii. Această concepție a fost formulată în modul cel mai clar și scurt de Abraham Lincoln: "Dați-le oamenilor posibilitatea de a ști faptele și toată țara va fi în afara pericolului".

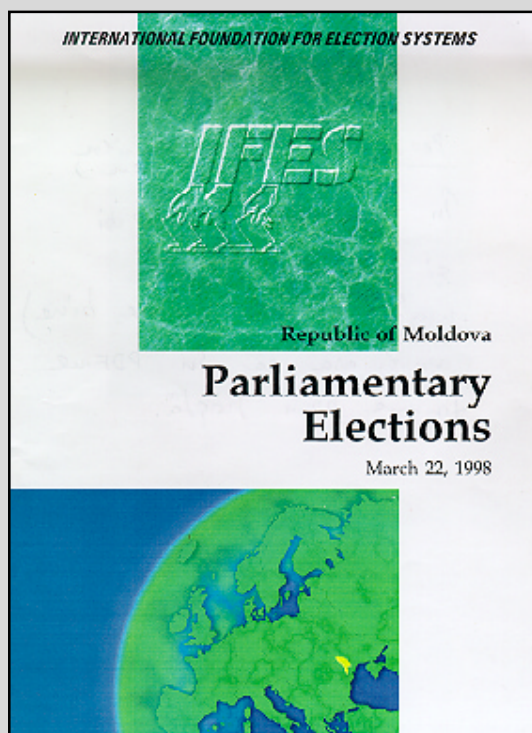
Unii apreciază punctul de vedere al lui Lincoln drept puțin naiv, în special luându-se în considerație relațiile socio-economice și tehnologiile complicate din secolul XX, cu toate acestea, necesitatea de a informa societatea a constituit de la bun început piatra de căpătâi a sistemului social-politic american. Thomas Jefferson lupta într-atât de categoric pentru libertatea expresiei încât a făcut o declarație care ar putea apărea absurdă persoanelor cu viziuni antidemocratice: "De-ar fi să decid dacă trebuie să avem un guvern fără ziare sau ziare fără un guvern, nu aș ezita nici o clipă să prefer cea de a doua alternativă". Sensul acestei declarații se reduce la faptul că autoguvernarea socială este mai importantă decât guvernarea de stat ca atare. În cele din urmă, cuvintele lui Jefferson nu mai par absurde când ne confruntăm cu un regim autoritar și represiv.

După succesul revoluției americane s-a decis că țara are nevoie de un guvern propriu care să se supună voinței poporului și să-l reprezinte. Pe de altă parte, poporul putea cere guvernului socoteală doar în cazul în care știa cu ce se ocupă acesta. Doar astfel ar fi fost el capabil să intervină în activitatea guvernului, folosindu-și în acest scop voturile la alegeri, de exemplu. Rolul de "câine de pază" a fost asumat de presa, iar guvernului Statelor Unite nu i s-a permis să-i mărginească într-un fel sau altul libertatea. Acestuia din urmă îi aparțin și i se supun acele mijloace de informare în masă ce emit pentru țări străine, ca "Vocea Americii", de exemplu. Legea interzice acestui post de radio să emită pe teritoriul Statelor Unite. De asemenea, guvernul subvenționează parțial posturile de televiziune și radio publice, dar în același timp "câinele de pază" al

presei le apără de orice imixtiune politică din afară.

Întrucât Constituția este legea supremă în stat, orice încercări din partea legiuitorilor sau reprezentanților organelor de justiție de a limita libertatea presei garantată de această Constituție pot fi în majoritatea cazurilor preîntâmpinate. Când e vorba de teorie lucrurile par destul de simple, însă care este situația în practică? În general, în SUA ea este mai mult sau mai puțin satisfăcătoare, deși e nevoie să aperi libertatea expresiei în fiecare zi. Presa americană s-a bucurat dintotdeauna de o influență imensă, uneori era temută și rareori a fost iubită. Trebuie să remarcăm printre altele că potrivit rezultatelor sondajelor de opinie, jurnaliștii reușesc să ocupe aproape întotdeauna ultimele locuri la capitolul popularitate. Pe de o parte, societatea este de părere că aceștia sunt prea influenți, pe de altă parte societatea nu are o încredere prea mare în ei. La început presa americană reprezenta mai mult o industrie a pamfletelor și propagandei politice, aflată la cheremul forțelor politice concurente. Pe atunci nimeni nu pune problema credibilității presei. Motivul pentru care presa a devenit un instrument democrat constă în pluralismul opiniilor pe care le exprimă.

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Hold the Press: The Inside Story on Newspapers*. Editura Louisiana State University Press, 1996. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)



- La sfârșitul lunii iunie anul curent a apărut volumul **Republic of Moldova, Parliamentary Elections, March 22, 1998**, editat de *IFES-Moldova*. Tipărit în limba engleză, volumul cuprinde rezultatele scrutinului parlamentar, Codul Electoral și cele mai importante rezoluții ale Comisiei Electorale Centrale privind alegerile parlamentare din 22 martie, 1998.
- În ziua de 14 aprilie, ziarul guvernamental "Moldova Suverană" a publicat un "Mesaj de recunoștință" al Comisiei Electorale Centrale în care s-au adus mulțumiri *IFES-Moldova* și altor organizații pentru contribuția la buna desfășurare a alegerilor parlamentare din 22 martie anul curent.
- În ziua de 16 aprilie, *IFES-Moldova* în colaborare cu *Fundația Viitorul* a organizat masa rotundă "Transparența instituțiilor publice și accesul la informația de interes public" la care au participat peste douăzeci de reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale locale. În cadrul reuniunii au fost discutate aspectele principale ale legislației ce reglementează accesul la informația publică în Moldova și factorii care blochează sau dimpotrivă înlesnesc acest acces.
- În ziua de 5 mai, dl. Igor Boțan, coordonator principal de programe al *IFES-Moldova*, a participat în calitate de membru al Comisiei de certificare a utilității publice a organizațiilor neguvernamentale de pe lângă Ministerul de justiție la lucrările primei ședințe a acesteia. Conform deciziei luate de comisie, patru ONG-uri locale au obținut calitatea de utilitate publică. În opinia membrilor comisiei - a cărei existență este stipulată de Legea cu privire la organizațiile obștești - acordarea acestui document va contribui la edificarea și întărirea sectorului neguvernamental din Moldova, la stimularea activității ONG-urilor.
- În ziua de 13 mai, dl. Dorin Tudoran, directorul biroului *IFES-Moldova*, a participat alături de alți reprezentanți ai organizațiilor finanțate de USAID (Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională) la un dineu de lucru organizat cu prilejul prezenței în Moldova a dlui. George Ingram, vicepreședinte al USAID. Participanții la întâlnire au prezentat și discutat principalele aspecte ale activităților desfășurate de organizațiile lor. La întâlnire a participat și dl. Gregory Hugar, șeful misiunii USAID din Kiev.
- În ziua de 26 mai, postul național de radio a difuzat un interviu cu dl. Igor Boțan în cadrul radio maratonului "Cunoașteți drepturile" în care acesta s-a referit la drepturile electorale ale cetățeanului, experiența internațională în organizarea și desfășurarea alegerilor etc. Radio maratonul a fost organizat de Liga pentru apărarea drepturilor omului, Consiliul Europei, primăria municipiului Chișinău și Compania de Stat *TeleRadio-Moldova*, pentru a familiariza populația cu drepturile cetățenilor, inclusiv cele electorale, garantate de Constituție și alte acte legislative sau normative. *IFES-Moldova* a contribuit la bunul mers al radio maratonului cu asistență tehnică, cărți și materiale privind legislația electorală.
- În ziua de 4 iunie *IFES-Moldova* și *Direcția juridică a Parlamentului* au organizat o masă rotundă în cadrul căreia au fost abordate prevederi ale Codului Electoral ce au provocat controverse și ar putea fi îmbunătățite.
- În ziua de 5 iunie, dl. Igor Boțan a participat la lucrările seminarului internațional "Accesul la informația de interes public în Republica Moldova și standardele internaționale", organizat de *Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului* și *Fundația Viitorul*. În intervențiile sale dl. Boțan a vorbit despre eforturile comune depuse de *IFES* și *Comitetul pentru Libertatea Presei* în vederea îmbunătățirii legislației care reglementează accesul la informația de interes public și elaborării unui proiect de lege care să garanteze plenar acest acces.

Asociația telejurnaliștilor independenți



Vocea Civică

Volumul 4, Nr. 3 (18) Mai-Iunie 1998

Editor

IFES-Moldova
Str. George Meniuc, nr. 3
MD2009 Chișinău, Moldova

Tel.: 733255, 731477

Fax: 733621

E-mail: office@ifes.moldnet.md

IFES-Moldova

Director
Dorin Tudoran

Coordonator principal
de programe

Igor Boțan

Coordonator
financiar-administrativ

Victor Gane

Coordonator Centrul
de resurse/Machetare

Tamara Chitoroagă

Coordonator de program

Gabriel Mumjiev

Asistent/Relații cu publicul

Ina Gutium

Șofer/Curier

Andrei Bardari

Programul IFES în Moldova este
finanțat de Agenția Statelor Unite
pentru Dezvoltare Internațională,
USAID

Desene de A. Dimitrov

Asociația telejurnaliștilor independenți "VIP" este o organizație obștească independentă, neguvernamentală, non-profit și neafiliată politic.

"VIP" reprezintă acronimul a trei noțiuni ce caracterizează principiile de activitate ale asociației: veridicitate, imparțialitate, profesionalism.

Pornind de la faptul că în Moldova nu există o instituție care să apere drepturile telespectatorilor la o televiziune imparțială, asociația și-a propus drept scop de bază constituirea și sprijinirea unui Audiovizual nepărtinitor și nepolitizat.

Pentru a atinge acest scop asociația:

- promovează și protejează drepturile cetățenilor la o informare veridică din partea posturilor de televiziune;
- întreprinde acțiuni în vederea asigurării accesului liber la informația de interes public;
- elaborează programe de cooperare cu asociațiile obștești și guvernamentale, instituții publice și private din țară și străinătate;
- editează buletine informative și colaborează cu mass media;
- acordă consultanță juridică telejurnaliștilor care sunt persecutați pentru asigurarea unei informări veridice și obiective;
- organizează sondaje sociologice periodice privind gradul de obiectivitate și calitatea emisiunilor posturilor de televiziune din Moldova;

Proiecte realizate

- Două reprezentante ale asociației au participat în 1996 și 1997 la festivalul de producție televizată din Kosice unde au obținut premiul de debut pentru programul de știri de alternativă "TeleExpress" și premiul special pentru filmul documentar "Doctorul SIDA acuză". Cele două lucrări au fost realizate în cadrul programelor asociației de către membrii ei.
- În 1997 asociația a desfășurat proiectul "Descrierea stării actuale a pieței informaționale televizate în Republica Moldova" care a constat în: 1) realizarea și difuzarea unui program imparțial și operativ de știri de către o echipă de profesioniști; 2) mediatizarea cazurilor de încălcare a drepturilor jurnaliștilor și a drepturilor telespectatorilor la o informare veridică și echidistantă; 3) desfășurarea unor reuniuni privitoare la apărarea drepturilor telejurnaliștilor în particular și a jurnaliștilor în general, legislația care reglementează activitatea mass media și codul deontologic al jurnalistului.

Actualmente asociația desfășoară un proiect în cadrul căruia se acordă consultanță juridică și ajutor material telejurnaliștilor ce au fost concediați sau siliți să plece de la locurile lor de serviciu pentru dorința lor de a respecta informarea corectă și nepărtinitoare a telespectatorilor și de a nu se supune cenzurii.

Adresa: str. Liviu Deleanu 5, bloc 2, ap. 108, Chișinău. Tel.: 221084, 247521

Președinte - Aneta Grosu, vicepreședinti - Nina Șerban și Alina Radu

Opiniile exprimate în articolele publicate aparțin autorilor și nu reprezintă, în mod necesar, și punctul de vedere al Vocii Civice. Întreaga responsabilitate pentru veridicitatea celor afirmate aparține exclusiv autorilor articolelor.